

Sygn. akt : II AKa 303/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2008 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Wojciech Kopczyński
Sędziowie	SSA Elżbieta Mieszczkańska (spr.) SSA Beata Basiura
Protokolant	Dariusz Bryła

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Tomasza Janeczka

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2008 r. sprawy

A. B. (B.), s. J. i G., ur. (...) w M.

oskarżonego art. 197 § 3 kk i inne

na skutek apelacji obrońcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 24 czerwca 2008 r. sygn. akt. II K 53/07

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, iż z opisu czynu przypisanego eliminuje sformułowanie, że oskarżony A. B. ubliżał pokrzywdzonemu K. T. słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe;
2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;
3. zasądza od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Częstochowie) na rzecz adwokata I. K. – Kancelaria Adwokacka w C. kwotę 732 (siedemset trzydzieści dwa) zł w tym 22 % podatku VAT tytułem nieopłaconych kosztów obrony z urzędu udzielonej oskarżonemu A. B. w postępowaniu odwoławczym;
4. zwalnia oskarżonego A. B. od uiszczenia kosztów sądowych związanych z postępowaniem odwoławczym, wydatkami obciążając Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 303/08

UZASADNIENIE

A. B. został oskarżony o to, że:

- w dniu 8 maja 2006 roku w celi nr 23 Aresztu Śledczego w C., działając wspólnie i w porozumieniu z inną ustaloną osobą, używając przemocy polegającej na uderzeniu pięścią w twarz, duszeniu i przytrzymywaniu przy użyciu siły,

doprowadził K. T. do poddania się innej czynności seksualnej, polegającej na włożeniu do odbytu pokrzywdzonego opakowania po tabletkach (...), to jest o przestępstwo z art. 197 § 3 kk;

- w okresie od marca do maja 2006 roku w celi nr 23 Aresztu Śledczego w C., używając przemocy polegającej na biciu rękami po ciele, zmuszał K. T. do określonego zachowania, polegającego na praniu jego rzeczy osobistych, robieniu kanapek i picia mieszaniny środków chemicznych, to jest o przestępstwo z art. 191 § 1 kk.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 czerwca 2008 roku sygn. akt II K 53/07, Sąd Okręgowy w Częstochowie uznał oskarżonego A. B. winnym tego, że w okresie od 17 marca do 9 maja 2007 roku, w celi Aresztu Śledczego w C., znęcał się psychicznie i fizycznie nad współosadzonym K. T., w szczególności wielokrotnie bił go zmuszając w ten sposób do określonego zachowania, bądź karząc za odmowę wykonania polecenia, a także ubliżał mu słowami powszechnie uznanymi za obelżywe oraz poprzez stosowanie gróźb zmuszał go do wykonywania określonych czynności, w tym świadczenia różnego rodzaju usług, jak przygotowanie napoju lub posiłku, wykonywanie czynności porządkowych, zmuszał także do spożywania napojów powstałych z mieszaniny różnego rodzaju środków chemicznych oraz za drobną opłatą przywłaszczał na jego szkodę rzeczy osobistego użytku, a nadto około 8 maja 2006 roku, działając wspólnie i w porozumieniu z ustaloną osobą, używając przemocy polegającej na uderzeniu pięścią w twarz, duszeniu i przytrzymywaniu, doprowadził pokrzywdzonego do poddania się innej czynności seksualnej, polegającej na włożeniu mu do odbytu opakowania po tabletkach (...), to jest winnym przestępstwa z art. 207 § 1 kk i z art. 197 § 3 kk w związku z art. 11 § 2 kk i za to przestępstwo na mocy art. 197 § 3 kk w związku z art. 11 § 3 kk skazał oskarżonego na karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Powyższy wyrok zaskarżył obrońca oskarżonego, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony używając przemocy doprowadził pokrzywdzonego do poddania się innej czynności seksualnej, podczas gdy brak jest jednoznacznych dowodów pozwalających na przypisanie winy oskarżonemu oraz, że oskarżony dopuścił się występku z art. 207 § 1 kk, pomimo, że pokrzywdzony nie pozostawał w stałym lub przemijającym stosunku zależności od oskarżonego, gdyż trudno uznać osadzenie w jednej celi za okoliczność wywołującą stosunek zależności.

Stawiając powyższe zarzuty obrońca oskarżonego wniósł o uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzuczanych mu czynów, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zarzuty apelacji obrońcy oskarżonego A. B., nie zasługują na uwzględnienie. Nie sposób bowiem podzielić wyrażonego w apelacji stanowiska, że Sąd I instancji dopuścił się błędu w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, że oskarżony jest sprawcą stosowania wobec podejrzanego przemocy fizycznej i doprowadzenia go w ten sposób do poddania się innej czynności seksualnej, jak i przez przyjęcie, że pomiędzy oskarżonym a pokrzywdzonym przebywającymi w tej samej celi Aresztu Śledczego w C. istniał stosunek zależności w rozumieniu art. 207 § 1 kk.

Analiza materiału dowodowego, jaką bardzo rzetelnie przeprowadził Sąd Okręgowy, co wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, nie wskazuje, aby Sąd ten przeprowadził rozważania faktyczne i prawne w sposób niezgodny z zasadami logicznego rozumowania, doświadczeniem życiowym lub wskazaniem wiedzy.

Apelujący także w uzasadnieniu apelacji nie wskazuje, jakich błędów w zakresie logicznego rozumowania i wskazań doświadczenia życiowego, miałby dopuścić się Sąd I instancji. Apelujący ogranicza się bowiem jedynie do przedstawienia przyjętej przez oskarżonego linii obrony, iż to nie on, a inny ze współosadzonych miał być sprawcą czynu z art. 197 § 3 kk.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że takiej treści wyjaśnienia oskarżonego, miał sąd w polu widzenia i poddał je krytyce oceniając jako niewiarygodne w świetle pozostałych dowodów, a w szczególności w świetle zeznań pokrzywdzonego.

Sąd również wskazał, dlaczego zeznania pokrzywdzonego uznał za wiarygodne i zdatne do ustalenia w oparciu o nie stanu faktycznego sprawy. Z powyższą oceną Sądu Okręgowego należy w pełni się zgodzić. Trudno bowiem dopatrzeć się powodów, dla których pokrzywdzony K. T. miałby w sposób kłamliwy obciążać oskarżonego, zatajając jednocześnie innego ewentualnego sprawcę, zwłaszcza, że zeznania K. T. znajdują chociażby częściowe wsparcie w pozostałych dowodach, a to w zeznaniach świadka D. A., który działając pod wpływem oskarżonego uczestniczył czynnie w czynności seksualnej i świadka H. M. – lekarza Aresztu Śledczego w C., której w dniu 28 czerwca 2006 roku pokrzywdzony wyjawiał, iż został w celi zgwałcony i która stwierdziła podczas badania obrażenia okolic odbytu u pokrzywdzonego.

W świetle zeznań powyższych świadków, prawdomówność pokrzywdzonego w zakresie zdarzenia polegającego na zmuszenie go przez oskarżonego, stosującego wobec niego przemoc fizyczną, do poddania się innej czynności seksualnej, nie może budzić żadnych wątpliwości, mimo, że pozostali współosadzeni z tej samej celi wyraźnie, zasłaniając się najczęściej niepamięcią, nie chcą wyjawić, jaki przebieg miało to zajście.

Słusznie również za prawdziwe uznał Sąd I instancji pozostałe okoliczności dręczenia pokrzywdzonego przez oskarżonego, opisane w zeznaniach K. T., zwłaszcza, że okoliczności te potwierdziło szereg świadków, na których zeznania powołuje się Sąd Okręgowy, a także oskarżony, który jedynie starał się zbagatelizować ich dręczący pokrzywdzonego charakter.

Nie ma zatem żadnych wątpliwości w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, że oskarżony bijąc pokrzywdzonego oraz grożąc mu pobiciem, zmuszał go do poniżającego zachowania, takiego jak pranie jego rzeczy osobistych, sprzątanie w celi, szycowaniu mu napojów i posiłków oraz picie mieszaniny środków chemicznych.

Nie ma również wątpliwości, że tego rodzaju zachowanie oskarżonego wobec pokrzywdzonego, ukierunkowane na zadawanie mu cierpień fizycznych i psychicznych, godzących w jego godność osobistą, wyczerpują znamiona czynności znęcania się z art. 207 § 1 kk. Słusznie uznał również Sąd, iż zmuszenie pokrzywdzonego do poddania się innej czynności seksualnej, poza wyczerpaniem znamion przestępstwa z art. 197 § 3 kk, jako upokarzające pokrzywdzonego i na ten efekt ukierunkowane, jest jednym z modalnych zachowań znęcania się nad pokrzywdzonym.

Stąd słusznie Sąd Okręgowy przyjął, iż całość zachowań oskarżonego wobec pokrzywdzonego, stanowi jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa z art. 207 § 1 kk i z art. 197 § 3 kk w związku z art. 11 § 2 kk. Oceniając w taki sposób całość zachowań oskarżonego, Sąd Okręgowy nie dopuścił się wykroczenia poza ramy oskarżenia, albowiem czynności modalne znamienia znęcania się fizycznego i psychicznego z art. 207 § 1 kk również przejawiać się mogą, oprócz stosowania przemocy fizycznej w postaci bicia, w zmuszaniu w ten sposób osoby pokrzywdzonej, wbrew jej woli, do określonego zachowania, szczególnie zachowania poniżającego i hańbiącego, co było objęte aktem oskarżenia. Jedynie akt oskarżenia nie zarzucał oskarżonemu czynności modalnej w postaci znieważania słowami uznanymi za obelżywe, a skoro z uzasadnienia aktu oskarżenia, a także z uzasadnienia zaskarżonego wyroku również nie wynika powyższa okoliczność, Sąd Apelacyjny wyeliminował z opisu czynu przypisanego oskarżonemu takie zachowania oskarżonego, mimo, że wynika to z zebranego w sprawie materiału dowodowego, uznając, iż przypisując oskarżonemu także znieważanie pokrzywdzonego słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, Sąd I instancji wykroczył poza granice aktu oskarżenia. Granice oskarżenia wyznacza bowiem również identyczność zamachu, chociażby w ramach zakreślonych w uzasadnieniu aktu oskarżenia.

Natomiast dopuszczalna jest zmiana kwalifikacji prawnej, jak to przyjął Sąd I instancji, jeżeli zamach, osoba oskarżonego i osoba pokrzywdzonego, a także czas i miejsce zdarzenia wyznaczające zakres „tożsamości” zdarzenia historycznego, są takie same w czynie przypisanym jak w czynach zarzucanych aktem oskarżenia.

Przypisując oskarżonemu pozostające w realnym zbiegu, przestępstwo z art. 207 § 1 kk, Sąd ustalił, iż między oskarżonym a pokrzywdzonym istniał swoisty stosunek zależności wynikający z konieczności przebywania w jednej celi i specyficznych relacji między nimi.

Stosunek zależności stanowiący znamię przestępstwa z art. 207 § 1 kk, to taki stan, w którym sytuacja jednej osoby (materialna, zdrowotna lub choćby tylko psychiczna) uzależniona jest od sprawy. Stosunek zależności zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny, z własnej woli, przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków. Stosunek ten może wynikać także z sytuacji faktycznej stwarzającej dla sprawcy sposobność znęcania się, przy wykorzystaniu przewagi sprawcy nad słabszym pokrzywdzonym.

W powyższym rozumieniu stosunku zależności, nie sposób odmówić racji Sądowi I-instancji. Jest bowiem oczywistym, że pokrzywdzony znalazł się w jednej celi z oskarżonym nie z własnej woli i nie od jego decyzji zależała zmiana jego miejsca pobytu. Było to tylko możliwe wówczas, gdyby złożył on służbie więziennej skargę na zachowanie się oskarżonego wobec jego osoby, to zaś, zważywszy „swoisty” układ między więźniami, mogłoby narazić go na szykany ze strony współosadzonych i miano „donosiciela”. Obawiając się tego, pokrzywdzony poddawał się agresji silniejszego od niego oskarżonego, znosząc ją z obawy przed jeszcze większym pogorszeniem swojej sytuacji. Tak też w swoich zeznaniach pokrzywdzony tłumaczył swoją bierność i posłuszne poddawanie się oskarżonemu, który wykorzystując nad pokrzywdzonym swoją fizyczną przewagę i fakt, że żaden z pozostałych współosadzonych nie przeciwstawiał się mu, zadawał pokrzywdzonemu cierpienia fizyczne i psychiczne.

Z powyższych zatem względów, Sąd Apelacyjny dokonując jedynie korekty opisu czynu w zakresie powyżej wskazanym, podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, co do przypisania oskarżonemu jednego czynu wyczerpującego znamiona przestępstw z art. 207 § 1 kk i z art. 197 § 3 kk pozostających w zbiegu w rozumieniu art. 11 § 2 kk.

Nie znalazł również Sąd Apelacyjny podstaw do modyfikacji wymierzonej oskarżonemu kary, uznając, że kara ta, aczkolwiek surowa, nie nosi cech rażącej surowości, zważywszy stopień zawinienia sprawcy i stopień społecznej szkodliwości przypisanego mu czynu, a także warunki i właściwości osobiste oskarżonego.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na mocy art. 624 § 1 kpk i art. 17 ust. 1 i 2 ustawy z 23 czerwca 1973 roku o opłatach w sprawach karnych (jedn. tekst Dz. U. Z 1983 roku Nr 49 poz. 223 z późn. zm.), mając na względzie sytuację materialną i życiową oskarżonego. O kosztach obrony z urzędu w postępowaniu odwoławczym orzeczono na mocy § 14 ust. 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163 poz. 1348 z późn. zm.).